

Debattartikel om

- [ny skollag](#)

Det är en ny skollag på gång. Skolfrågor förekommer då och då i debatten, men att vi är på väg mot ny skollag märks väldigt lite av det i det offentliga samtalet. Trots att det är en av de viktigaste framtidsfrågorna! Vad vill regeringen egentligen? 1946 års skolkommision är landets hittills viktigaste. Dess intentioner om en skola som motverkar att det som hände i Tyskland på 30-talet ska upprepas är det som varit ledstjärna för den svenska skolan sen dess. Men de styrande i landet har inte vågat ta stegen fullt ut. Det har gjort att vi fått en halvdan skola som både gasat och bromsat. Vi har i allt för hög grad tappat kunskapsmålen ur sikte samtidigt som vi inte har lyckats med de demokratiska intentionerna. Ska man lyckas med båda målen måste man våga släppa bromsen. Tyvärr ser det ut som om regeringen, med Björklund som fanbärare i frågan, vill gå tillbaka till en auktoritär skola. Det är räddhågat och kortsiktigt. Människor som lär sig lyda lär sig inte att ta ansvar. Det skapar grogrund för odemokratiska rörelser och terrorism. En sådan utveckling tror jag inte heller folkpartiet vill se. Men hur ska människor som inte lärt sig ta ansvar kunna fatta långsiktiga, osjälviska beslut som tex berör klimat?

Fega inte nu igen! Låt oss få den skollag som vi strävat efter sen andra världskriget. Skolan ska fostra nästa generation till ansvarstagande, demokratiskt sinnade, kompetenta samhällsmedborgare. Då var det demokratin och freden som krävde det. Nu är det demokratin, freden och och framtidens livsbetingelser, som tex klimat som kräver det. Låt då nästa skollag se till att ge ordentliga förutsättningar för det!

- [målstyrning!](#)

I linje med strävandena sen 1946 års skolkommision att fostra barnen till demokratiska självständiga människor har man allt mer frångått regelstyrning till förmån för så kallad målstyrning. Det är i princip bra. Visserligen är målstyrning ett märkligt begrepp då det inte går att sätta mål för nån annan än sig själv. Det går däremot att hjälpa andra att arbeta mot rimliga mål genom dialog. Och det ligger väldigt nära läroprocessen så som bland andra Vygotskij beskriver den.

Så OK, låt gå för målstyrning. Det är i alla fall ett steg i rätt riktning bort från auktoritivet och underordning. För att det ska bli genomförbart måste vi rensa ut så mycket som möjligt av regelstyrning. Det måste bli tydligt vad lagen handlar om. Lagar är regelverk och har inget med mål att göra. Lagar har syften, men inte mål. Lagar talar om vad man får och inte får göra. Låt gärna syftet med lagen bli tydligt, men överlåt målsättningarna till läroplan mm! Om man ska ha ökad målstyrning så må lagarna alltså ge utrymme för för de människor och organisationer som ska nå målen att arbeta efter eget huvud. Ett naturligt nästa steg är att ta bort timplanerna, obligatoriska nationella prov i tidig ålder och terminsregleringen.

- [timplan](#)

Slopa timplanerna och sätt upp rimliga mål att uppnå. Tex att eleverna ska kunna läsa och skriva på sitt modersmål vid 8 års ålder, kunna använda de fyra räknesätten vid 9, med mera. Låt tidiga mål vara riktmärken, inte absoluta mål. Man bör ha hela sin grundskoletid på sig för samtliga grundskolemål.

Sätt att målen för grundskolan i sin helhet ska vara uppnådda vid 20 års ålder, och bör vara uppnådda vid 16 års ålder. Att man får börja gymnasiet när man har nått målen oavsett ålder. Kanske rent av få börja gymnasiet i något eller några ämnen och vara kvar i grundskolan i andra. Att man från 18 år har fem år på sig när man börjar gymnasiestudierna att slutföra dem. Tex. Tiderna och åldrarna höftade jag fram nu. De är inte de som är viktiga, utan principen om flexibilitet.

- [ansvar](#)

Befria barnen från sin skolplikt! Ge föräldrarna ansvaret att sörja för sina barns kunskapsinhämtning. OK, vi kanske inte vågar ge föräldrarna ansvaret utan får nöja oss med att ge dem skyldigheten. För att se min distinktion mellan ansvar och skyldighet, se <http://www.cogito.nu/fristaende/om-gron-ansvarighet/> och <http://www.cogito.nu/2007/06/07/en-gronare-skolpolitik/>. Ge kommunen skyldighet att tillhandahålla undervisning. Låt den skyldigheten finnas tills gymnasiets mål är uppnått för eleven eller längst till 25 års ålder.

När man blir 15 kan man överta skyldigheten från föräldrarna dvs att försöka uppnå målen i grundskolan. Alltså inte en skyldighet att vara på plats i skolan som dagens skolplikt innebär. Det är en ökad frihet och en ökad involvering. Det ger en större sannolikhet till ansvarstagande för sin egen fortsatta bildning.

- [inflytande](#)

Nära och inflätad med ansvarsfrågan ligger frågan om inflytande.

Friskola är ett sätt att ge föräldrar möjlighet att ta sitt ansvar för sina barns skolgång. Med ökat inflytande i den kommunala skolan skulle behovet av att placera sina barn i friskola minska.

Ta det här med klassammansättning tex. Om en grupp föräldrar skulle vilja att deras barn utgjorde en klass - i vilken mån är det rimligt att gå den föräldragruppen tillmötes? Jag har inget svar på just den frågan, men tycker det är rimligt att den diskuteras.

- [delaktighet](#)

Viktigare än allt annat i fostran till ansvarsfulla och empatiska, demokratiskt sinnade medmänniskor är delaktighet.

Det är svårt att lagstifta om. Men det går att lagstifta om sådant som ger förutsättningar.

Tex lärarutbildning, klasstorlek och involvering i målsättningarna. Och det går att lagstifta på ett sådant sätt att utrymme för målstyrning ges.

- [elevhälsa](#)

Det är allmänt erkänt att det är de psykologiska besvären som plågar våra barn mest. Inte de fysiska. Därför är det orimligt att det bara är den fysiska hälsovården som är lagstadgad. Tillgång till psykolog och kurator bör naturligtvis vara lika lagstadgat. Dessutom behöver psykologs och ev kurators sekretess gentemot skolan stärkas och hamna på samma nivå som skolsköterska. Nåt annat är orimligt. Hela elevhälsans självständighet gentemot skolan bör tydliggöras i lagen.

Psykologen inom elevhälsan är dessutom en idag underutnyttjad, eller snarare felutnyttjad resurs. Psykologens kompetens inom organisations- och ledarskapspsykologi används inte

i så hög omfattning som det är möjligt och som skulle behövas. Istället blir fokus ofta på eleven som problembärare. Psykologen inom elevhälsan skulle kunna användas som resurs att öka lärares och rektorers kompetens att leda. För detta behövs att elevhälsan har en självständig position i förhållande till skolan i övrigt. Självständig position behöver inte innebära minskad intensitet i samarbetet. Men elevhälsans kraft i samarbetet ökar. Dessutom går detta naturligtvis bara om det finns psykologer i skolans värld. Därför behöver det stå i skollagen att det ska finnas legitimerade psykologer.

- vänd året

För att knyta an till timplanediskussionen ovan: Skippa nuvarande terminsuppläggning över året!

Det är ekologiskt och mänskligt resursslöseri att ha årets terminer som idag. Det finns bara traditionella skäl till terminsfördelningen över året. Jag har skrivit och argumenterat på annan plats: http://www.sessrum.se/extra/Vend_aaret/Vend-aaret.html .

- kompetens

Skolans främsta resurs utgörs av lärares och rektorers kompetens. Björklund har lyft fram behovet av studiero. Det är bra. Men den metod han tycks avse för att få studiero går på tvärs mot skolans demokratiska mål. I förlängningen innebär det ökad risk för utanförskap och terrorism. En bättre väg är istället att lärares och rektorers kompetens i ledarskap och organisationspsykologi höjs. Inte bara som en engångsföreteelse. Dels måste mer av sådan kompetens in i lärarutbildningen, dels bör lärare/ledare inte gå utan ledarskapshandledning för länge. Varför inte passa på nu att lagstifta att det ska ingå i lärargärningen och skolledarskapet att med minst en viss intervall ta spegling på och utveckla sin ledarskapsförmåga. Med en självständig elevhälsa kan den utgöra en resurs i detta sammanhang, vilket den inte kan utan självständighet. Konsulter utifrån, som ju är mycket dyra, kan alltså till stor del undvikas med en självständig elevhälsa.

- ekonomi

Låt skolan få kosta. Se det som en investering. Tänk inte kortsiktigt när det gäller utbildning. Se till så att kommunerna alltid har råd att erbjuda en skola med god kvalitet!

- kommun

Om kommunen ska ha ansvar för att erbjuda skola, så måste de kunna det oavsett vad föräldrarna väljer. Dvs ge kommunerna statsbidrag i förhållande till antal barn i kommunen - inte i förhållande till hur många som går i kommunal skola!

- friskola

Friskolor bör få statsbidrag efter antal elever som beräknas gå på skolan nästa år. Gör skolan återbetalningsskyldig i efterhand i de fall de inte når upp till antalet planerade barn. Ok, det är inte så viktigt hur de får sina pengar, men låt pengarna komma direkt från staten och inte belasta kommunens ekonomi. På så sätt kan friskolorna konkurrera med kvalitet samtidigt som de kommunala skolorna har möjlighet att svara med ökad kvalitet. Det blir en vinn - vinn-situation för kommunala och fristående skolor.

Det blir lite dyrare för staten. Men beslutet att det ska få finnas friskolor jämte kommunala skolor är statligt. Då bör också staten bära kostnaden för det. Det bör inte drabba kommunerna som har det grundläggande ansvaret att ge utbildning till barnen.

Mikael Odhage
leg psykolog, skolpsykolog
medlem i Miljöpartiet de gröna